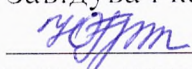

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Допускається до захисту
Завідувач кафедри менеджменту

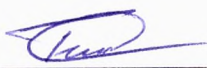

д-р екон. наук, професор Ю. С. Гринчук

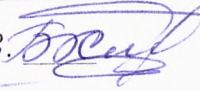
« 20 » 06 2023 року

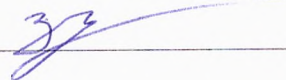
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

(за матеріалами ТОВ «Земля Томилівська»)

Виконав: Третяк Всеволод Сергійович

Керівник: доктор філософії в галузі економіки Хахула Б. В.

Рецензент: к. е. н., доцент Заболотний В.С.

Я, Третяк Всеволод Сергійович, засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність: 073 «Менеджмент»

Затверджую
Гарант ОПП «Менеджмент»
Коваль доцент Н. В. Коваль
«21» 03 2022 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу бакалавра
Третяку Всеволоду Сергійовичу

Тема: Удосконалення процесу прийняття управлінських рішень на підприємстві (за матеріалами ТОВ «Земля Томилівська»)

Перелік питань, що розробляються в роботі: дослідити економічну сутність процесу прийняття управлінських рішень на підприємстві; вивчити моделі та підходи до розробки та прийняття управлінських рішень; надати характеристику виробничо-господарської діяльності підприємства; здійснити аналіз фінансово-економічного стану підприємства; надати оцінку та аналіз ефективності системи розробки та прийняття управлінських рішень на підприємстві; розробити теоретичні підходи удосконалення процесу прийняття управлінських рішень на підприємстві; здійснити обґрунтування пропозицій з удосконалення процесу прийняття управлінських рішень на підприємстві.

Вихідні дані: законодавчі та нормативно-правові акти, публікації у періодичних виданнях, праці вітчизняних й зарубіжних вчених та фахівців з проблеми дослідження, а також інформаційні ресурси мережі Internet.

Календарний план виконання роботи

Етап виконання	Період виконання стану	Відмітка про виконання
Огляд літератури	<i>березень - травень 2022</i>	<i>виконано</i>
Теоретико-методична частина	<i>вересень - грудень 2022</i>	<i>виконано</i>
Аналітична частина	<i>січень - березень 2023</i>	<i>виконано</i>
Рекомендаційна частина	<i>квітень - травень 2023</i>	<i>виконано</i>
Оформлення роботи	<i>травень 2023</i>	<i>виконано</i>
Перевірка на плагіат	<i>травень 2023</i>	<i>виконано</i>
Подання на рецензування	<i>травень 2023</i>	<i>виконано</i>
Попередній розгляд на кафедрі	<i>травень 2023</i>	<i>виконано</i>

Керівник кваліфікаційної роботи

Хахула
(підпис)

доцент Б.В. Хахула

Здобувач

Третяк
(підпис)

В.С. Третяк

Дата отримання завдання «24» 03 2022 р.

РЕФЕРАТ

Третяк В.С.

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

(за матеріалами ТОВ «Земля Томилівська»)

Досліджено сукупність теоретико-методичних та практичних аспектів удосконалення процесу прийняття управлінських рішень на підприємстві.

Використано методи: аналізу та синтезу, теоретичного узагальнення, класифікації, абстрактно-логічний, статистико-економічний.

У роботі розглянуто теоретичні основи ефективності та якості прийняття управлінських рішень на підприємстві. Визначено сутність, наведено класифікацію та типологію управлінських рішень. Розглянуто основні стадії процесу розробки і прийняття управлінських рішень, досліджено умови та фактори, що визначають якість та ефективність управлінських рішень. Визначено головні напрямки підвищення ефективності і забезпечення якості розробки та прийняття управлінських рішень.

У роботі запропоновано вдосконалити процес прийняття управлінських рішень на підприємстві шляхом впровадження в практику принципів маркетингового управління, також рекомендується використовувати групове прийняття рішень.

Зроблено висновок, що ТОВ «Земля Томилівська» у 2022 році здійснювало свою фінансово-господарську діяльність ефективно.

Одержані результати можуть бути використані для підвищення ефективності й продуктивності праці на підприємстві, що дозволить отримати високі результати для успішного існування товариства.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить 69 сторінок комп'ютерного тексту, 11 таблиць, 6 рисунків, список використаних джерел із 71 найменування, додатків.

Ключові слова: управлінське рішення, організація, ефективність управління, прийняття управлінських рішень, якість управління.

ANNOTATION

V.S. Tretyak

THE IMPROVEMENT OF MANAGERIAL DECISION-MAKING PROCESS ON THE ENTERPRISE

(based on the materials of «Zemlya Tomylivska» LLC)

The set of theoretical, methodological and practical aspects of improving the process of management decision-making at the enterprise is studied.

The methods used are: analysis and synthesis, theoretical generalization, classification, abstract-logical, statistical-economic.

The paper examines the theoretical foundations of the efficiency and quality of management decision-making at the enterprise. The essence is defined, the classification and typology of management decisions are given. The main stages of the process of developing and making management decisions are considered, the conditions and factors that determine the quality and effectiveness of management decisions are investigated. The main areas of efficiency improvement and ensuring the quality of development and management decision-making have been identified.

The paper proposes to improve the process of management decision-making at the enterprise by implementing the principles of marketing management into practice, and it is also recommended to use group decision-making.

It was concluded that «Zemlya Tomylivska» LLC carried out its financial and economic activities effectively in 2022.

The obtained results can be used to increase the efficiency and productivity of labor at the enterprise, which will allow obtaining high results for the successful existence of the company.

The bachelor's qualification work contains 69 pages of computer text, 11 tables, 6 figures, a list of used sources with 71 names, appendices.

Key words: management decision, organization, management efficiency, management decision-making, management quality.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЯКОСТІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ	9
1.1. Сутність та значення управлінських рішень	9
1.2. Умови та фактори, що визначають якість і ефективність управлінських рішень.....	21
1.3. Роль управлінських рішень у діяльності закордонних організацій...	26
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ЗЕМЛЯ ТОМИЛІВСЬКА»	32
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ «Земля Томилівська».....	32
2.2. Особливості процесу прийняття управлінських рішень на підприємстві ТОВ «Земля Томилівська».....	44
Висновки до розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ЗЕМЛЯ ТОМИЛІВСЬКА»	56
3.1. Підвищення рівня ефективності прийняття управлінських рішень на підприємстві ТОВ «Земля Томилівська».....	56
3.2. Шляхи вдосконалення прийняття управлінських рішень у ТОВ «Земля Томилівська».....	62
Висновки до розділу 3.....	65
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	78

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності [Закон України : прийнятий ВРУ 5 квіт. 2007 р.] //– 2007. № 29. 389 с.
2. Александров Ю. В. Характеристика і класифікація управлінських рішень, що приймаються у системі ОВС України. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Психологія. 2013. №1046, вип. 51. С. 135–141.
3. Андрійчук В., Бауер Л. Менеджмент: прийняття рішень і ризик. Навч. посібник. К.: КНЕУ, 1998. 316 с.
4. Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки: наукова доповідь / за ред. О. Бородіної, О. Шубравської. Київ: НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України», 2018. 152 с.
5. Азгальдов Г. Г. Інтелектуальна власність, інновації та кваліметрія. / Г. Г. Азгальдов, А. В. Костін// Економічні стратегії. № 2 (60), 2008. С. 162-164.
6. Актуальні проблеми сучасного розвитку України: соціальні, економічні та правові аспекти / Матеріали міжвузівської наукової конференції викладачів та студентів. Донецьк, ДонНТУ, 2008. С. 116-119.
7. Балджи М. Д. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: навчальний посібник / М. Д. Балджи, В. А. Карпов, А. І. Ковальов та ін. Одеса: ОНЕУ, 2013. 670 с.
8. Богач Л. В. Теоретичні засади розвитку орендних земельних відносин у аграрній сфері. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2016. № 1-2. С. 51-55.
9. Брюховецька М. С. Управлінське рішення та фактори, що впливають на процес його прийняття й реалізацію. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 4. 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.15421/391901>
10. Василенко В.О. Теорія і практика розробки управлінських рішень: навч. посіб.

- для студ. вищих закл. освіти. / В.О. Василенко. Київ: ЦУЛ, 2003. 419 с.
11. Виноградський М. Д. Управління персоналом.: навч. посібник / Виноградський М. Д., Виноградська А. М., Шканова А. М. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 502 с.
 12. Виханський О.С. Менеджмент: навч. посіб./ О.С. Виханський, Ю.С. Копчак. Київ: Знання, 2012. 503 с.
 13. Відповідальність за прийняття управлінських рішень [Електронний ресурс]: Економіка підприємства. – Режим доступу: https://studme.com.ua/15660721/ekonomika/otvetstvennost_prinyatie_upravlencheskihresheniy.htm (дата звернення: 10.10.2019) – Назва з екрана.
 14. Віхляєва, С. І. Шляхи оптимізації управлінських рішень підприємства в умовах ризику та невизначеності/ С. І. Віхляєва, В. І. Федяй. Вісник НТУ «ХП». 2013. № 67 (1040). С. 143-147.
 15. Галушко В. П., Ковтун О. А. Ефективність залучення інвестицій в агроформуваннях в умовах розвитку ринкових відносин./ Галушко В. П., Ковтун О. А. Вісник Академії праці і соціальних відносин. 2015. № 3-4. С. 55-61.
 16. Герчанівська П. Е. Культура управління: навч. посібник / Герчанівська П. Е. Київ: ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2005. 152 с.
 17. Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: навч. посіб. / Горбатенко В. П. Бутовська І. О. Київ: МАУП, 2005. 152 с.
 18. Грачов М.В. Суперкадри: навч. посіб. / За ред. О.Є. Кузьміна. Київ: Київська політехніка, 2010. 168 с.
 19. Грішин М.С. Технологія прийняття та реалізації управлінських рішень // Студентський науковий вісник «Керівник.ІНФО». – Режим доступу: <http://kerivnyk.info/2014/01/grishyn.html>
 20. Григоруک, П. М. Формування інформаційного базису прийняття маркетингового рішення. Формування ринкової економіки : зб. наук. пр. Спец. вип. Стратегічні імперативи сучасного менеджменту : у 2 ч. Ч. 1. К. :

- КНЕУ, 2012. С.104-114. – ISBN 978–966–483–579–1. – ISBN 978–966–483–580–7 (частина 1).
21. Гуменник В.І. Менеджмент організацій: навч. посіб. / В.І. Гуменник, Ю.С. Копчак. К.: Знання, 2012. 503 с.
 22. Данюк В. М. Менеджмент персоналу: навч. посібник / Данюк В. М., Петюх В. М., Цимбалюк С. О. Київ: КНЕУ, 2004. 398 с.
 23. Дехтяр А. Системний підхід до прийняття державноуправлінських рішень / А. Дехтяр Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ. 2002. Вип. 20. С. 192-196.
 24. Дуброва Оксана Станіславівна. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: навч. Посіб. / О. С. Дуброва, С. М. Клименко. Київ: КНЕУ, 2005. 252 с.
 25. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015- 2020 роки /Міністерство аграрної політики та продовольства України. Київ, 2015. 225 с.
 26. Єсіна В.О., Склярова І.А. Моделювання управлінських рішень: позитивні та негативні сторони. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції "Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі", 24–26 травня 2017 року, Харків. С.90-91. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.kname.edu.ua/45959/1/ilovepdf_com-91-92.pdf
 27. Зарубіжний та вітчизняний досвід прийняття і забезпечення реалізації управлінських рішень [Електронний ресурс] Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_62890_zarubizhniy-ta-vitchiznyaniy-dosvid-priynnyattya-i-zabezpechennya-realizatsii-upravlinskih-rishen.html (дата звернення: 18.11.2019)
– Назва з екрана.
 28. Колпаков В. М. Теория и практика принятия управленческих решений : учеб. пособие / В. М. Колпаков. перераб. и доп. Киев: МАУП, 2004. 504 с.
 29. Квасницька Р. С. Процес прийняття управлінських рішень: зміст і етапи. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. № 6 (51), ч.

2. 2011.
30. Корчинська О. А. Розвиток ринку сільськогосподарських земель як необхідна умова існування земельного капіталу / Корчинська О. А. (без видавництва) Агроінком. 2007. № 9-10. С. 89-93.
 31. Кубіціцький О.М. Лідерство та стиль роботи менеджера: навч. посіб. / О.М. Кубіціцький. Київ: ЦУЛ, 2010. 192 с.
 32. Культура менеджмента (социально-психологические аспекты): монография / Гончаров В. Н., Радомский С. И., Радомская М. С., Додонов О. В. и др. Донецк: СПД Куприянов В. С., 2007. 210 с.
 33. Кучер О. Сутність та зміст управлінських рішень підприємства. Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права № 2(46). 2013. С. 186-190.
 34. Кушлик-Дивульська О.І., Кушлик Б.Р. Основи теорії прийняття рішень [Електронний ресурс]. Київ, 2014. 94 с. Режим доступу: <http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/6917/1/13-14-055.pdf>
 35. Лесько О. Й. Етика ділових відносин: навч. посібник / О. Й. Лесько, М. Д. Прищак, О. Б. Залобівська, Г. Г. Рузакова. Вінниця: ВНТУ, 2011. 320 с.
 36. Липчук В. Розвиток малого підприємництва в сільському господарстві: монографія./ Липчук В., Коробка С. Львів: Сполом, 2011.
 37. Локальні нормативні акти підприємства: порядок оформлення та прийняття [Електронний ресурс]: Газета «Інтерактивна бухгалтерія» Режим доступу: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/8836/122224> (дата звернення: 02.11.19) – Назва з екрана.
 38. Мала Н. Т. Управлінські рішення: класифікація та процес прийняття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vlp.com.ua/node/1905>
 39. Менеджмент: навч. посіб. / Г. В. Щокіна, М. Ф. Головатий, О. В. Антонюк, В. П. Сладкевич. Київ: Міжрегіон. академія управління персоналом, 2007. 816 с.
 40. Менеджмент організацій: підручник / за заг. ред. Федулової Л. І. Київ: Либідь, 2003. 448 с.
 41. Методи прийняття управлінських рішень. Конспект лекцій з навчальної

- дисципліни. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. 67с.
42. Наукові підходи в процесі прийняття управлінських рішень. – [Електронний ресурс] Режим доступу: https://stud.com.ua/45738/menedzhment/naukovi_pidhodi_protsezi_priynyattya_upravlinskih_rishen (дата звернення: 18.10.19) – Назва з екрана.
 43. Німеччина – країна ярмарків: номер один у світі [Електронний ресурс] Режим доступу: http://germany.agroua.net/content2.php?id_menu2=23&lang=ua (дата звернення: 02.12.2019) – Назва з екрана.
 44. Олійник А. С. Управління витратами Фермерських господарств: дис..05.19.08/ Олійник Аліна Сергіївна. Полтава, 2018. 284 с.
 45. Особливості функціонування ринкової економіки в сільському господарстві та їхній вплив на прийняття управлінських рішень [Електронний ресурс]: Менеджмент аграрних підприємств Режим доступу: <https://buklib.net/books/22314/> (дата звернення: 22.11.2019) – Назва з екрана.
 46. Осовський О. А. Особливості управлінської праці в трансформаційний період розвитку України. Вісник ЖНАЕУ. 2011 № 1, т. 2. С. 215-224.
 47. Петруня Ю. Є. Прийняття управлінських рішень : навч. посіб. / Ю. Є. Петруня, Б. В. Літовченко, Т. О. Пасічник та ін. за ред. Ю. Є. Петруні. – [3-тє вид., переробл. і доп.]. Дніпропетровськ: Університет митної справи та фінансів, 2015. 209 с.
 48. Поняття та суть управлінського рішення. – [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.pravo.vuzlib.su/book_z811_page_32.html (дата звернення: 12.10.19) – Назва з екрана.
 49. Прийняття управлінських рішень : навчальний посібник / [Ю. Є. Петруня, Б. В. Літовченко, Т. О. Пасічник та ін.] ; за ред. Ю. Є. Петруні. – [3-тє вид., переробл. і доп.]. Дніпропетровськ : Університет митної справи та фінансів, 2015. 209 с.
 50. Прикладне імітаційне моделювання як аналітична основа прийняття управлінських рішень/ З. М. Соколовська, Н. В. Яценко БІЗНЕСІНФОРМ.

2013. № 6. С. 69-76.
51. Програма розвитку та підтримки аграрного комплексу Полтавщини [Електронний ресурс]: від 12.04.2018 № 685 Режим доступу: [S7c-mFg-M60GvDg8/view](https://studme.com.ua/11200611/ekonomika/protsess_prinyatiya_upravlencheskogo_resheniya_ego_struktura.htm) (дата звернення: 29.10.2019) – Назва з екрана.
 52. Продовольство і сільське господарство [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://kiew.diplo.de/ua-uk/themen/wirtschaft/-/1337118> (дата звернення: 04.12.2019) – Назва з екрана.
 53. Процес прийняття управлінського рішення і його структура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studme.com.ua/11200611/ekonomika/protsess_prinyatiya_upravlencheskogo_resheniya_ego_struktura.htm (дата звернення: 15.11.2019) – Назва з екрана.
 54. Розанова В.А. Психологія управління: навч. посіб./ В.А. Розанова. Київ: ЦУЛ, 2010. 192 с.
 55. Роль і значення рішення у менеджменті організації [Електронний ресурс]: Організація праці менеджера. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-5055.html> (дата звернення: 17.10.2019) – Назва з екрана.
 56. Світлична К. С. Порівняльний аналіз національних моделей прийняття управлінських рішень. 2019. С. 39-41. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/20303/1/39-41.pdf>
 57. Семенова К. Д. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: Навч. посіб. / Семенова К. Д. Одеса: ОНЕУ, ротاپронт, 2013. 194 с.
 58. Сопільник О.В. Технологія прийняття управлінських рішень: навч. посібник/ О.В. Соопільников Дніпропетр. Нац. ун-т. Ін-т. довуз. підгот. та післядип. освіти. Дніпро: РВВДНУ, 2002.108с.
 59. Старобінський Е.Є. Як управляти персоналом: навч. посіб. Е.Є. Старобінський. Київ: ЦУЛ, 2010. 192 с.
 60. Сутність управлінських рішень, їх значення та вимоги до них. –[Електронний ресурс] Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5437249/page:11/> (дата звернення: 20.09.19) – Назва з екрана.

61. Суть аграрного менеджменту, функції та особливості [Електронний ресурс]: Економіка і підприємництво, менеджмент – Режим доступу: https://pidruchniki.com/80565/ekonomika/upravlinnya_organizatsiynih_formuvannyaha h (дата звернення: 09.10.2019) – Назва з екрана.
62. Теорія прийняття рішень [Електронний ресурс] : підручник / за заг. ред. М.П. Бутка. Київ : Центр учб. літ-ри, 2015. 360 с. — Режим доступу: <https://learn.ztu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=22613>.
63. Управлінські рішення. – [Електронний ресурс]: Менеджмент (2003) Режим доступу: <https://library.if.ua/book/36/2434.html> (дата звернення: 22.10.19) – Назва з екрана.
64. Управлінські рішення і методи управління. – [Електронний ресурс] Режим доступу: https://stud.com.ua/19388/menedzhment/upravlinski_rishennya_metodi_upravlinnya (дата звернення: 12.10.19) – Назва з екрана.
65. Управлінські рішення: прийняття, контроль, ефективність [Електронний ресурс]: Менеджмент. – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/13416/> (дата звернення: 02.12.2019) – Назва з екрана.
66. Управлінські рішення: сутність, класифікація, умови та процес прийняття. Реферат. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/15389/> (дата звернення: 20.09.19) – Назва з екрана.
67. Філіпенко А.С. Місце управлінського рішення в адміністративно-правовій діяльності. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. 2012. № 3. С. 166-169.
68. Фермерські господарства України: тенденції розвитку та економіко-соціальна сутність. [Електронний ресурс] / Голубєв А. – Режим доступу: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/1_2017_58-63.pdf (дата звернення: 14.12.19) – Назва з екрана.

69. Шмайдей О. В. Формування управлінських рішень в органах виконавчої влади: Дип. Спец. 8.18010018 «Адміністративний менеджмент»/ Шмайдей Оксана Василівна. Тернопіль: 2014 . 128 с.
70. Шоробура І. М. Сучасні вимоги до управлінського рішення. *Молодь і ринок*, 8(163). 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.141861>
71. Юшкевич О.О. Систематизація поглядів до теорії розвитку підприємства як відкритої системи/ Юшкевич О.О. 2011. С. 179.